

Soveltamisohje

Naantalin vammaispalvelut

Hyväksytty Naantalin sosiaali- ja terveyslautakunnassa 4.2.2021

Ohjeeseen tehdyt päivitykset hyväksytty Naantalin sosiaali- ja terveyslautakunnassa 13.10.2022

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	2
2 PALVELUTARPEEN SELVITTÄMINEN	2
3 PALVELUSUUNNITELMA	3
4.1 Vaikeavammaisen kuljetuspalvelut	4
4.2 Päivätoiminta	7
4.3 Palveluasuminen	8
4.4 Asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet	9
4.5 Henkilökohtainen apu	10
5 VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT	14
5.1 Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus	14
5.2 Taloudelliset tukitoimet	14
5.3 Ylimääräiset vaatekustannukset	15
5.4 Ylimääräiset erityisravintokustannukset	16
6 SOSIAALIHUOLTOLAIN PERUSTEELLA MYÖNNETTÄVÄT PALVELUT	16
6.1 Tukihenkilötoiminta	16
6.2 Lapsiperheiden kotipalvelu	16
6.3. Kuljetuspalvelu	17
6.4. Siivouspalvelu	17

1 JOHDANTO

Naantalin vammaispalvelut tarjoavat tukea, ohjausta ja palveluja vammaisille henkilöille. Vammaispalvelulain 1 §:n mukaisesti tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä, sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Vammaisena henkilönä pidetään vammaispalvelulain 2§:n mukaisesti henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Kyseessä tulee olla vammasta tai sairaudesta aiheutuva pysyvä toimintakyvyn muutos tai toimintakyvyn etenevä heikkeneminen. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia ei pääsääntöisesti myönnetä kuntoutumisvaiheessa olevalle henkilölle. Vammaisena pidettävän henkilön avun tarve ei johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista tai vastaavasta toimintakyvyn heikkenemisestä.

Palvelujen järjestämisessä sovelletaan aina ensisijaisesti sosiaalihuoltolakia tai muita vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisia lakeja. Vammaispalvelulakia sovelletaan silloin, kun henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Vammaispalvelulaki on kuitenkin ensisijainen kehitysvammaisten erityishuoltolakiin nähden. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettulle henkilölle järjestetään hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti vammaispalvelulain nojalla, siltä osin kuin ne ovat hänelle riittäviä ja sopivia sekä hänen etunsa mukaisia.

Vammaispalvelulain mukaisia subjektiiviseen oikeuteen perustuvia palveluja ja tukitoimia ovat:

- kuljetuspalvelu
- palveluasuminen
- asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet sekä asunnon muutostyöt
- henkilökohtainen apu
- päivätoiminta

Määrärahasidonnaisia palveluita ovat

- kuntoutusohjaus
- sopeutumisvalmennus
- päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
- ylimääräiset vaatekustannukset
- erityisravinto

Asiakkaan on tarkoituksenmukaista hakea vammaispalvelulain mukaisia palveluita ja tukitoimia ennakoon ennen kustannusten syntymistä. Korvausoikeuden säilyttäminen edellyttää kulujen hakemista korkeintaan 6 kk:n kuluessa kulujen syntymisestä. Hakemus ja liitteet palautetaan mihin tahansa kaupungin palvelupisteeseen (kaupungintalo, Merimasku, Rymättylä tai Velkua) tai postitse osoitteeseen: Naantalin sosiaali- ja terveystyöpalvelut, Vammaispalvelut, Käsityöläiskatu 2, PL 43, 21100 Naantali.

2 PALVELUTARPEEN SELVITTÄMINEN

Palvelutarpeen selvittäminen aloitetaan seitsemän arkipäivän kuluessa hakemuksen tai yhteydenoton saapumisesta. Tämä tarkoittaa, että työntekijä ottaa yhteyttä asiakkaaseen kirjeellä, puhelimitse, sähköpostilla tai tapaamisena. Asiakasta ohjataan toimittamaan hakemus ensisijaisesti kirjallisena ja käyttämään tähän tarkoitettua lomaketta.

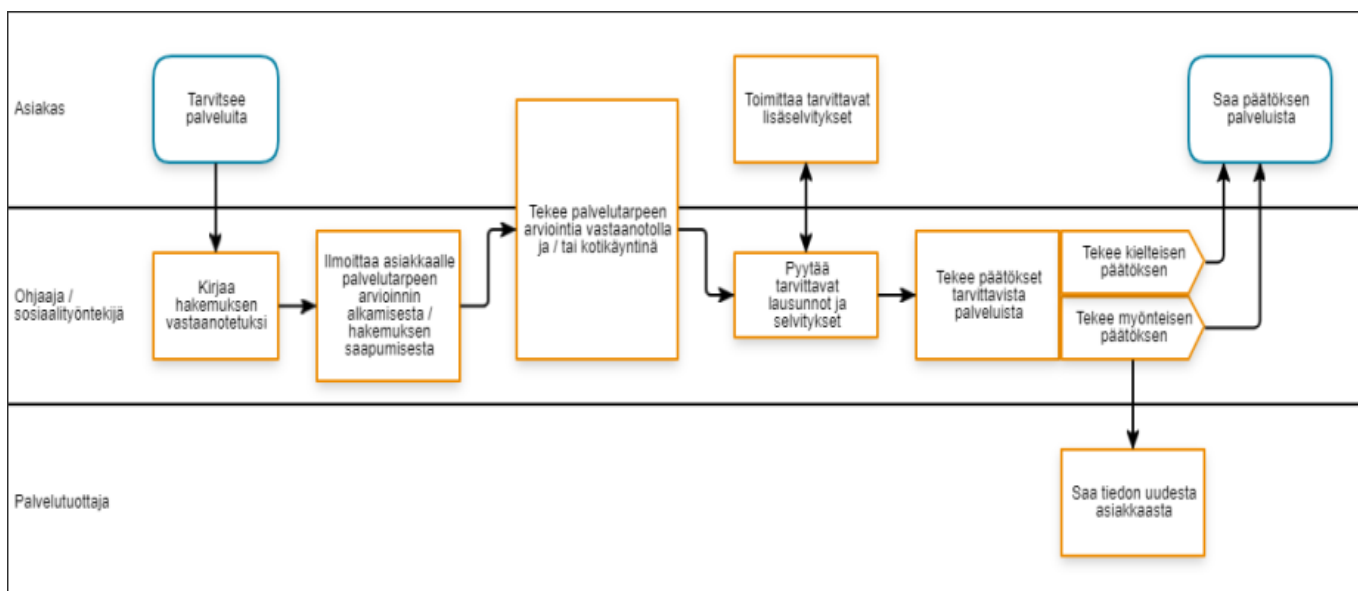
[Vammaispalveluhakemus](#)

[Kuljetuspalveluhakemus](#)

[Henkilökohtaisen avun hakemus](#)

Palvelutarpeen arviointi toteutetaan kolmen kuukauden sisällä hakemuksen tai yhteydenoton saapumisesta. Yksilöllinen avuntarve selvitetään huomioiden asiakkaan toivomus, mielipide ja itsemääräämisoikeus. Asiakkaalle selvitetään hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niihin vaikuttavat seikat (Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettu laki). Palvelutarpeen selvittämiseen ei ryhdytä, jos asiakas sitä vastustaa. Selvitys on keskeytettävä asiakkaan pyynnöstä.

Naantalin vammaispalvelujen työntekijät arvioivat asiakkaan palvelutarvetta suhteessa kuhunkin vammaispalvelulain mukaiseen palveluun tai tukitoimeen kartoittamalla mm. hakijan elämäntilanteen, elinympäristön sekä toiminta- ja suoriutumiskyvyn. Palvelutarve selvitetään kotikäynnillä tai vähintään henkilökohtaisella tapaamisella sekä pyytämällä asiakasta toimittamaan tarvittavat asiantuntijalausunnot, kuten esimerkiksi lääkärin ja/tai toimintaterapeutin lausunto. Palvelutarvetta ei voida ratkaista yksinomaan terveydenhuollon lausuntojen pohjalta ottamatta tosiasiallista selviytymistä huomioon. Henkilön avun tarpeen tulee olla jatkuvaluontoista ja pitkäkestoista. Pitkäkestoisuudella tarkoitetaan sitä, että vammaiselle haetun tuen tarve on kestoaltaan vähintään noin yksi vuosi.

Palvelutarpeen arvioinnin prosessi

3 PALVELUSUUNNITELMA

Yksilöllinen palvelusuunnitelma laaditaan palvelutarpeen selvittämisen pohjalta yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaan toivomukset, mielipide ja etu ovat keskiössä suunnitelmaa tehtäessä. Palvelusuunnitelmaa laadittaessa asiakkaalle selvitetään oikeudet ja velvollisuudet, erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset sekä seikat, joilla on merkitystä asiassa. Vajaavaltaisen henkilön tahto selvitetään yhteistyössä laillisen edustajan, omaisen tai muun läheisen kanssa. Alaikäisen toivomus ja mielipide selvitetään ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa. Tarvittaessa käytetään tulkintemista tai muita kommunikaation apuvälineitä ja menetelmiä. Palvelusuunnitelmaa ei laadita, kun kyseessä on tilapäisen avun tarve ja/tai kun palvelusuunnitelman laadinta on ilmeisen tarpeetonta.

Palvelusuunnitelma kirjataan asiakastietojärjestelmässä olevalle vammaispalvelujen palvelusuunnitelma -lomakkeelle, joka ohjaa kirjaamaan tarvittavat asiat. Palvelusuunnitelma tarkistetaan, jos asiakkaan palvelutarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan. Suunnitelmaan kirjataan, kuinka usein suunnitelmaa tarkistetaan. Mikäli palvelusuunnitelmassa on asiakkaan mielestä korjattavaa, se otetaan uudestaan käsiteltäväksi ja tehdään tarvittavat lisäykset. Palvelusuunnitelma toimii myönnettävien palvelujen pohjana ja perusteluna. Myös ennakoitavissa olevia palvelutarpeita kirjataan suunnitelmaan. Suunnitelma ei ole kuitenkaan viranomaisen tekemä hallintopäätös, minkä vuoksi palvelut ja tukitoimet tulee erikseen hakea, jolloin niistä tehdään muutoksenhakukelpoiset viranomaispäätökset.

Kehitysvammaisille ja muille asiakkaille, joille myönnetään palveluja erityishuoltona, laaditaan palvelusuunnitelman lisäksi erillinen yksilöllinen kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukainen erityishuolto-ohjelma. Erityishuolto-ohjelmaan kirjataan ne palvelut, jotka Naantalin vammaispalvelut järjestää henkilölle kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla. Erityishuolto-ohjelma laaditaan yhteistyössä asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa tai omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa. Erityishuolto-ohjelma on valituskelpoinen päätös.

4 VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET ASIAKKAAN SUBJEKTIIVISEEN OIKEUTEEN PERUSTUVAT PALVELUT

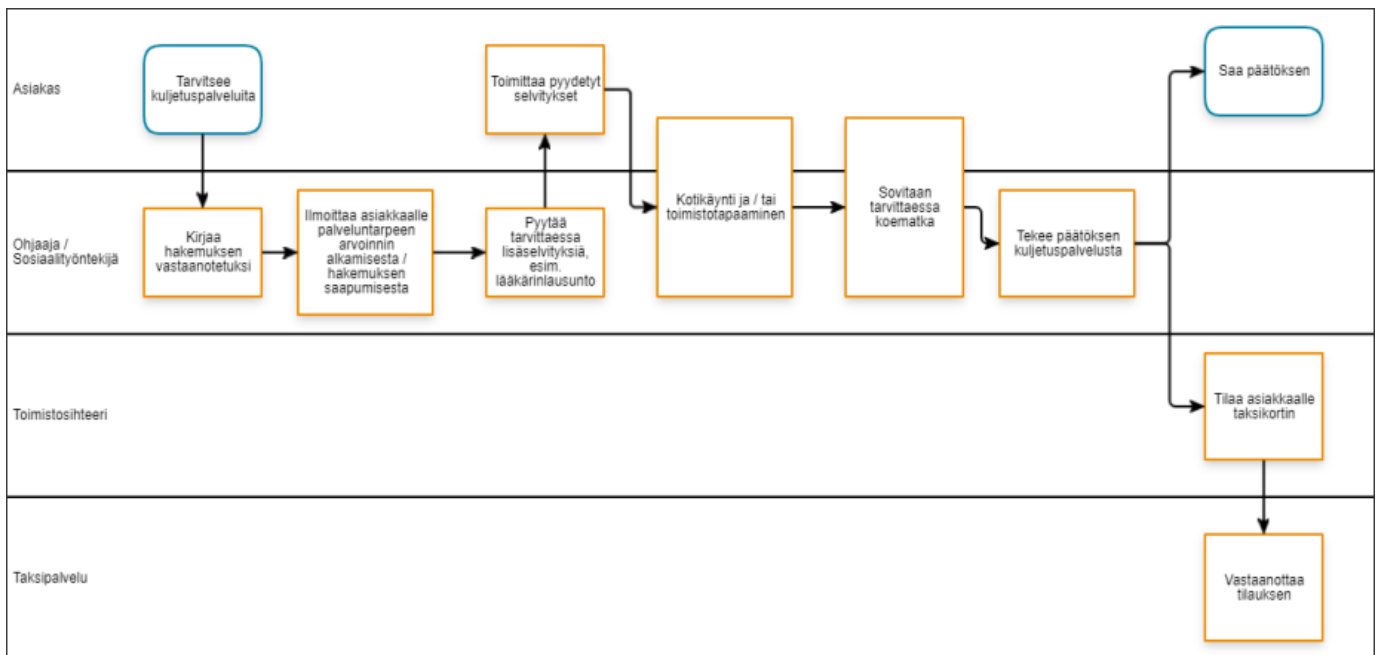
4.1 Vaikeavammaisen kuljetuspalvelut

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suorituakseen tavanomaisista elämän toiminnoista (VpL 8 §). Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset.

Kuljetuspalvelun hakeminen ja tarpeen arvioiminen

Kuljetuspalvelua haetaan [kuljetuspalveluhakemuksella](#). Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto (ensisijaisesti B tai C) kuljetuspalvelun tarpeesta. Asiakkaan tilanteesta pyydetään tarpeen mukaan lausunto myös fysioterapeutilta, toimintaterapeutilta tai muulta asiantuntijalta.

Kuljetuspalvelun myöntäminen perustuu palvelutarpeen selvittämiseen, jossa saadaan tietoa asiakkaan elämäntilanteesta, toimintakyvystä ja voimavaroista. Selvitetään asiakkaan liikkumisen tarpeet ja mahdollisuudet kuten työmatkat, vapaa-ajan liikkumistarpeet, asiakkaan toimintakyky, apuvälineiden käyttö ja ympäristön palvelut ja esteettömyys. Asiakkaan luo tehdään tarvittaessa kotikäynti ja hänen kanssaan kuljetaan koematka julkisella liikenteellä. Samalla asiakasta ohjataan julkisen liikenteen käytöstä. Palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään asiakkaan palvelukokonaisuus ja miten ne vastaavat liikkumisen tarpeisiin ja näin vältetään palvelujen päällekkäisyydet.

Kuljetuspalvelun prosessi hakemuksesta päätökseen.

Matkojen määrä, lähikunnat ja omavastuu

Kuljetuspalvelumatkoja myönnetään 18 yhdensuuntaista asiointi- ja virkistysmatkaa kuukaudessa. Matkoja voidaan erittäin painavista syistä myöntää enemmän erityisin perustein ja eri hakemuksesta. Kuljetuspalvelumatkojen vähimmäismäärää ei voi vähentää esimerkiksi sillä perusteella, että vaikeavammainen ilmoittaa käyttävänsä joskus joukkoliikenteen matalalattiabussia. Auto ei ole pääsääntöisesti este kuljetuspalvelun saamiselle eikä kuljetuspalvelu ole este autoavustuksen saamiselle. Jos vaikeavammaisen henkilön käytössä on auto, jonka hankintaan hän on saanut vammaispuolustuksen mukaisesta avustuksesta tai autoverolain mukaisen autoveron palautuksen, kuljetuspalvelumatkojen määrää saatetaan joissain tilanteissa yksilöllisen harkinnan mukaan vähentää.

Kuljetuspalvelua voi käyttää asiointi- ja virkistysmatkoihin Naantalissa, Turun, Raision ja Maskun kunnan alueilla sekä Kuhankuonon kansallispuistoon kuuluvalle Kurjenpesän pysäköintialueelle suuntautuviin matkoihin. Matkat myönnetään kalenterikuukausittain eikä niitä voi siirtää seuraavalle kuukaudelle. Kuljetuspalvelua ei saa käyttää lääkäri-, sairaala- tai kuntoutusmatkoihin, joihin on mahdollisuus hakea korvausta Kansaneläkelaitokselta. Maksu suoritetaan taksikortilla, joka on henkilökohtainen. Kuljetusmatkojen omavastuuosuus määritellään sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan päättämän taksan mukaan. Käytännössä omavastuuosuus on kulloinkin voimassa olevan linja-autotaksan mukainen (Naantali, Raisio, Turku Fölin linja-autotaksa ja Masku matkahuollon linja-autotaksa tai opiskelu/työmatkoissa erillinen taksa). Kunta laskuttaa omavastuuosuudet asiakkaalta jälkikäteen kerran kuukaudessa. Ryhmäkuljetuksissa jokaiselta asiakkaalta, saattajaa lukuun ottamatta, peritään omavastuuosuus. Kuljetuspalvelumatka peritään vain yhdeltä asiakkaalta. Vammaispuolustuksen ja vaikeavammaisten kuljetuspalvelun järjestämisen tavoitteena on, että vaikeavammainen henkilö pystyy liikkumaan kuten hän pystyisi liikkumaan julkisella liikennevälineellä ilman vaikeavammaisuutta.

Selvitys matkojen tarpeesta

Kuljetuspalvelumatkoja voidaan myöntää asiointi- ja virkistysmatkoihin sekä työssä käymiseen ja opiskeluun. Työ- ja opiskelumatkat korvataan tietyin edellytyksin. Asiakkaan tulee toimittaa todistus opiskelu- tai työpaikasta. Asiakkaan on annettava pyydettäessä selvitys/kuvaus työ- ja opiskelumatkoista. Eläkkeellä olemisen ei ole este työ- ja opiskelumatkojen korvaamiseen.

Kunnan on järjestettävä kuljetuspalvelut vaikeavammaiselle henkilölle siten, että hänellä on mahdollisuus suorittaa välttämättömät työhön ja opiskeluun liittyvät matkat. Näiden matkojen järjestämisessä ei ole matkojen määrään liittyviä kuukausittaisia rajoituksia. Kuljetuspalvelumatkat myönnetään opiskelemaan, joka on luonteeltaan tutkintoon tähtäävää tai parantaa henkilön työllistymismahdollisuuksia tai valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen. Työmatkoina korvataan asunnon ja työpaikan väliset matkat. Matkojen määrä on pääsääntöisesti kaksi yhdensuuntaista matkaa/ työpäivä/opiskelupäivä. Kelan korvauksen piiriin kuuluvia terveydenhuollon matkoja ei korvata vammaispalvelulain perusteella.

Kuljetuspalvelun järjestäminen ja käyttäminen

Kuljetuspalvelu järjestetään taksikortin avulla. Taksikortti ja päätös ovat henkilökohtaisia, ja matkustajana on oltava kortin haltija. Kuljettajalla on oikeus tarkistaa asiakkaan henkilöllisyys. Taksi on aina tilattava taksikeskuksen kautta väärinkäytösten välttämiseksi. Taksikortin väärinkäytöksen yhteydessä asiakas voi menettää kortin käyttöoikeuden. Mikäli kuljetuspalveluoikeus päättyy, taksikortti on ehdottomasti palautettava Naantalin vammaispalvelujen toimipisteeseen, Käsityöläiskatu 2, 21100 Naantali.

Kuljetuspalvelu on yhdensuuntainen, yleensä keskeytymätön matka. Matkan jatkuminen tai paluumatka on aina uusi kuljetuspalvelumatka. Invataksin käyttöoikeus on vain niillä henkilöillä, jotka eivät apuvälineiden tai muun erityisen syyn vuoksi voi käyttää tavallista taksia. Invataksiin oikeutetulla asiakkaalla saa olla tarpeen mukaan saattaja, jolta ei peritä maksua.

Invataksiin oikeutetuille kuljetuspalveluasiakkaille on oikeus palvelulisään, jos hän tarvitsee kuljettajan apua ennen matkaa ja/tai matkan päättyessä. Palvelulisa oikeuttaa pyytämään taksin kuljettajalta tavanomaista enemmän palvelua. Kuljettaja avustaa asiakkaan tarvittaessa noutokohteesta (sisältä esim. kotoa, virastosta, liikkeestä) autoon ja kuljetuksen päätepisteessä sijaitsevaan huoneistoon (sisälle esim. kotiin, virastoon tai liikkeeseen). Palvelulisänä myönnetty saattajapalvelu ei ole tarkoitettu avustamiseen esimerkiksi kaupoissa ym. Jos taksissa on kuljetuspalvelukortin haltijan mukana saattaja, taksi ei voi periä palvelulisää.

Kohtuullinen mukautus

Joissain tilanteissa arvioitaessa erityisesti kuljetuspalvelujen järjestämistä on otettava huomioon YK:n vammaissopimuksen mukainen velvollisuus kohtuullisten mukautusten tekemiseen. Tällainen tilanne voi tulla esimerkiksi arvioitaessa pikamatkojen järjestämistä, käytettävää kuljetuskalustoa, kuljetuspalvelujen tilaustapaa tai jaksotusta tai kuljetukseen liittyvän saattajapalvelun tai apuvälineiden käyttämistä.

Vakiotaksioikeus eli ns. tututaksioikeus tarkoittaa mahdollisuutta käyttää samaa, asiakkaalle tuttua kuljettajaa. Myöntämiskriteerit perustuvat yksilölliseen avustamiseen, terveydentilaan ja kommunikointiin.

Vaikeavammaisuuden määrittely

Kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetuspalveluja ei järjestetä henkilölle, joka saa näitä palveluja muun lain nojalla (VpA 5 §).

Vaikeavammaisuuden selvittämiseksi kunnan on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä. Oikeuskäytännössä on katsottu, että vaikeavammaisuutta arvioitaessa on lääkärinlausuntojen lisäksi kiinnitettävä huomiota muihin selvityksiin kuten tehtyyn koematkaan sekä siihen onko henkilöllä tosiasiallisesti mahdollisuus käyttää esteetöntä julkista liikennettä.

Henkilön toimintakyky voi vaihdella riippuen vuodenajoista tai sääoloista. Joissain tapauksissa huonot liikenneolosuhteet saattavat vaikeuttaa huomattavasti vaikeavammaisen henkilön liikkumista. Tällaisissa tapauksissa voi olla mahdollista yksilöllisen harkinnan perusteella rajata kuljetuspalvelupäätöstä

vuodenaikojen tai sääolosuhteiden mukaan. Sääolojen ja henkilön toimintakyvyn ennustaminen on kuitenkin vaikeaa, joten ajallista rajausta on voitava tarvittaessa tarkistaa.

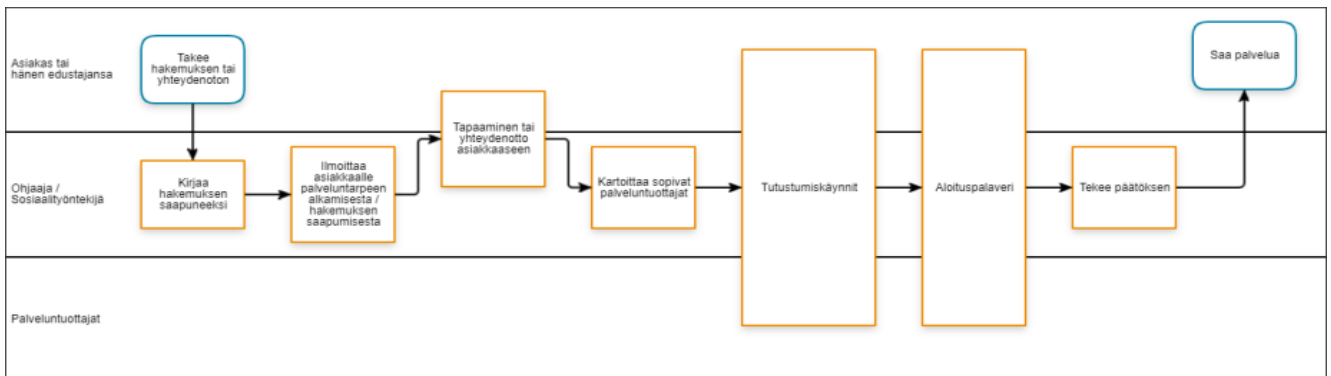
4.2 Päivätoiminta

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle päivätoimintaa, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. (VpL 8 §). Päivätoiminnan järjestämiseen kunnalla on erityinen määrärahasta riippumaton järjestämisvastuu. Päivätoiminnan määrän ja palveluntuottajan osalta kunta voi käyttää harkintaa.

Vammaisten henkilöiden päivätoimintaan kuuluu kodin ulkopuolella järjestettyä itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa. Päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työkyvyttöntä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikeantoimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihoitolain 27 e §:ssä tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Päivätoimintaa on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan siten, että vaikeavammaisella henkilöllä on mahdollisuus osallistua viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos vaikeavammaisen henkilö kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy. (VpL 8 b §)

Palvelutarpeen arviointi

Asiakkaiden toimintakyky ja palveluiden tarve selvitetään palvelusuunnitelmaa tehtäessä. Uusien asiakkaiden osalta päivätoimintahakemuksen liitteenä tulee olla lääkärintodistus tai muu toimintakyvyn arvio asiakkaan vaikeavammaisuudesta. Päivätoiminnan tarpeen selvitys tehdään yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa.

Päivätoiminnan prosessi hakemuksesta päätökseen.

Myöntämisen perusteet

Asiakkaan oikeus päivätoimintaan jonkin muun ensisijaisen lain nojalla (mielenterveyslaki, sosiaalihoitolaki) on aina ensin selvittävää. Päivätoimintaa järjestetään 16–65-vuotiaille. Henkilön toimintarajoite on niin vaikea, että se estää häntä osallistumasta sosiaalihoitolain mukaiseen työtoimintaan. Asiakkaan toimintakyky voi olla voimakkaasti alentunut pitkäaikaisesti yhden tai useamman vamman tai sairauden seurauksena. Toimintaan osallistuvan asiakkaan tulee kuitenkin kyetä osallistumaan ainakin osittain tavoitteelliseen toimintaan. Mikäli asiakas kykenee osallistumaan ShL 27e § mukaiseen työtoimintaan, esimerkiksi avustajan avustamana, on työtoiminta tällöin ensisijainen toimintamuoto. Vaikeavammaisten päivätoiminnan ei ole tarkoitus toimia korvaavana palveluna henkilölle, jolle ei ole kyetty järjestämään työtoimintaa.

Päivätoiminnan järjestäminen

Päivätoimintaa voidaan järjestää toimintakeskustyyppisissä yksiköissä, asuntoloissa, ryhmäkodeissa ja palveluasumisyksiköissä osana yksiköiden muuta toimintaa tai jossain muussa kunnan osoittamassa päivätoimintapaikassa. Päivätoimintaa antaviksi yksiköiksi ei katsota hoivapalveluita tai sairaanhoitoa antavien yksiköiden palvelua.

Päivätoiminnan laajuus

Päivätoimintaa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä siten, että vaikeavammaisen henkilö voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai harvemmin yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti.

Päivätoiminnan sisältö

Päivätoiminta on tavoitteellista asiakasta aktivoivaa ja vuorovaikutteista toimintaa, joka tukee häntä itsenäisessä elämässä. Se voi sisältää esimerkiksi ruoanlaittoa, liikuntaa, keskustelua, retkeilyä, luovaa toimintaa ja sosiaalisten taitojen harjaannuttamista.

4.3 Palveluasuminen

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata palveluasumisena tai muina avohuollon tukitoimina. (VpL 8 §)

Palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiselle. Edellä tarkoitettuja palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaalle terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi. (VpA 10 §).

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti. (VpA 11 §)

Jos kyseessä on kehitysvammaisen henkilö, tulee asiassa sovellettavaksi ensisijaisesti vammaispalvelulain palveluasumista koskevat päätökset, mikäli vammaispalvelulain perusteella järjestettävät palvelut ovat hänelle sopivia, riittäviä ja kehitysvammaisen henkilön edun mukaisia.

Vaikeavammaisuuden määrittäminen palveluasumisen tarvetta harkittaessa

Vammaispalvelujen työntekijä määrittää hakijan vaikeavammaisuuden ja palveluasumisen tarpeen kartoittamalla mm. hakijan elämäntilanteen, elinympäristön sekä toiminta- ja suoriutumiskyvyn.

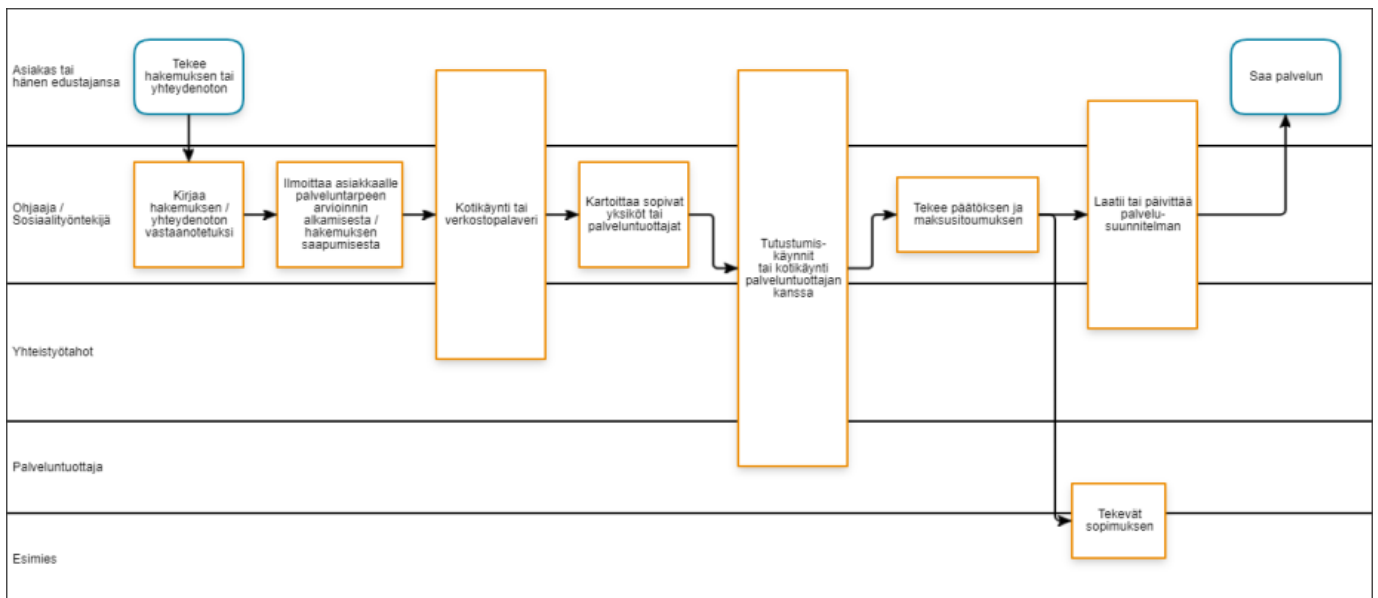
Arviointia varten pyydetään tarvittaessa lääkärinlausunto (ensisijaisesti B tai C) sairauden tai vamman vaikutuksesta palveluasumisen tarpeeseen. Tarpeen mukaan pyydetään selvitykset myös muilta tahoilta, esimerkiksi palvelun tuottajalta, kotihoidosta, fysioterapeutilta, toimintaterapeutilta tai kuntoutustyöryhmältä. Palveluasumisen tarvetta ei voida kuitenkaan ratkaista yksinomaan lääkärinlausuntojen pohjalta ottamatta tosiasiallista selviytymistä kotiloissa huomioon. Henkilön avun tarpeen tulee olla jatkuvaluontoista ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvaa. Edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että henkilö tarvitsee apua kaikkina vuorokauden aikoina.

Palvelua suunniteltaessa on hyvä jo ennen myönnettävästä palvelusta päättämistä olla yhteydessä palvelun tuottajaan joustavan ja kustannustehokkaan palvelun tuottamiseksi.

Asumismuoto

Palveluasuminen voidaan järjestää omassa asunnossa, vuokra-asunnossa, palvelutalossa, vaikeavammaisten palvelutalossa tai asumispalveluyksikössä tai muussa vastaavassa yksikössä. Palveluasunnoista vaikeavammaiset tekevät huoneenvuokralain mukaisen vuokrasopimuksen ja maksavat vuokransa itse.

Järjestämistapaa valittaessa on huomioitava asiakkaan yksilöllinen palvelutarve ja tilanne. Huomiota tulee kiinnittää vammaisen henkilön omiin käsityksiin siitä, miten ja missä palveluasumista tulee järjestää. Vammaisen henkilön elämäntilanteella, esimerkiksi perhesuhteilla, on myös merkitystä päätettäessä palveluasumisen järjestämistavasta. Asiakkaalla ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta valita missä ja miten palveluasuminen järjestetään, vaan viime kädessä kunta päättää, missä ja millä palveluilla palveluasumista järjestetään.

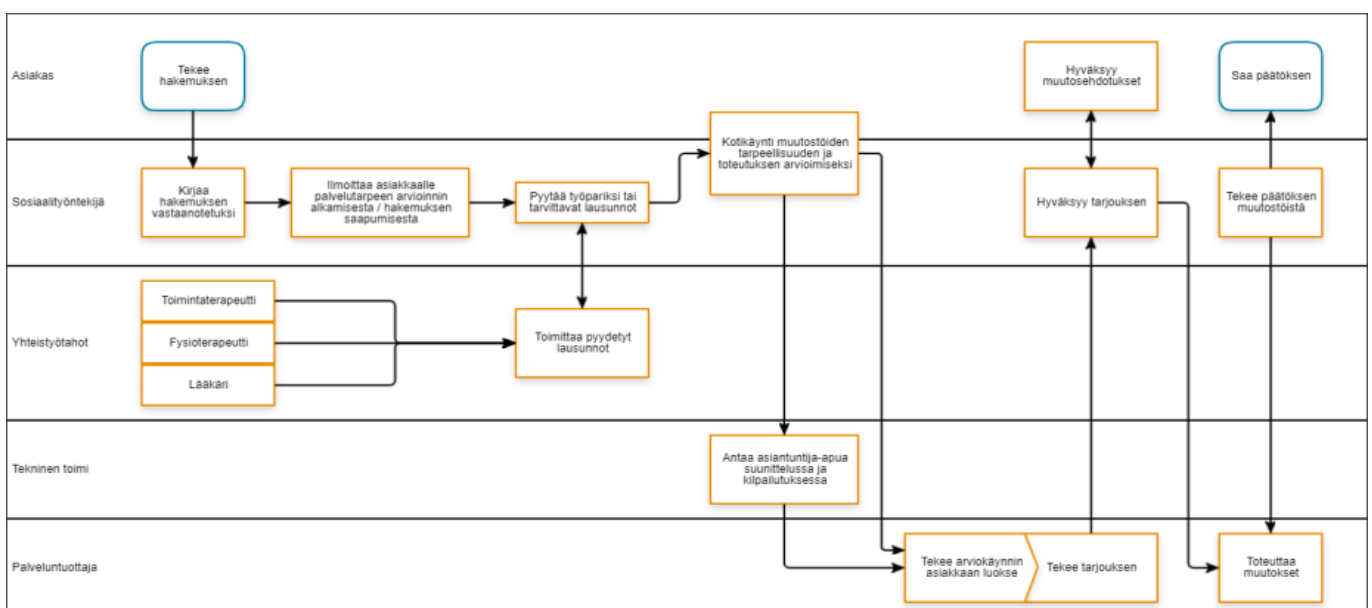
Palveluasumisen prosessi hakemuksesta päätökseen.

4.4 Asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei ole kuitenkaan erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. (VpL 9 §).

Hakeminen

Asunnon muutostöitä ja asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita haetaan [vammaispalveluhakemuksella](#). Muutostöiden tarpeellisuuden ja toteutuksen suunnittelemiseksi on lähes aina välttämätöntä tehdä kotikäynti sekä pyytää asiantuntijalausuntoja esim. toimintaterapeutilta. Muutostyöt toteutetaan ostopalveluna. Laajemmissa muutostöissä Naantalin teknisentoimen asiantuntija on käytettävissä muutosten toteutuksen suunnittelussa sekä palveluntuottajien kilpailutuksessa.

Asunnon muutostöiden prosessi hakemuksesta päätökseen.

Asunnon muutostyöt

Korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat asumisen kannalta välttämättömät asunnon muutostyöt kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavat muutostyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Korvattavissa muutostöissä tulee noudattaa soveltuvin osin valtion asuntolainoituksessa käytettävää laatutasoa. (VpA 12 §)

Asunnon välttämättömistä muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset korvataan hakijalle kokonaan. Uudisrakennusvaiheessa tehtävistä muutostöistä suoritetaan korvaus niistä lisäkustannuksista, jotka ylittävät vastaavan asunnon normaalit rakentamiskustannukset.

Asunnon muutostöinä korvataan ainoastaan vamman tai sairauden vuoksi välttämättömät muutostyöt, jotka kohdistuvat säännöllisessä pitkäaikaisessa käytössä olevaan vakinaiseen asuntoon. Korvaus myönnetään vain siltä osin, kun kustannuksia aiheuttavat toimenpiteet ovat vammasta johtuvia. Vapaa-ajan asuntoon korvausta ei myönnetä. Mikäli muutostyöt liittyvät asunnon normaaliin perusparannukseen, niitä ei korvata. Saunan rakentamisesta tai muutostyöstä aiheutuvia kustannuksia ei pääsääntöisesti korvata. Vaikeavammaisen asunnon välittömässä läheisyydessä suoritettavien muutostöiden korvaamisella turvataan vaikeavammaisen henkilön pääsy asuntoonsa ja sieltä pois. Korvattavaksi tulevat ainoastaan asunnon välittömässä läheisyydessä suoritettavat muutostyöt.

Vammaisella henkilöllä on oikeus itse valita asuinpaikkansa ja asuntonsa, mutta korvattavien muutostöiden kustannusten tulee olla kohtuullisia. Asiakkaalle on annettava selvitys, miten kohtuulliset kustannukset on määriteltävä. Kustannusten suuruus ei pelkästään ole hylkäämisperuste. Kohtuullisuutta arvioitaessa tulee selvittää, onko asiakkaalla mahdollisuus suoriutua nykyisessä asunnossa ja onko nykyiseen asuntoon mahdollista tehdä asiakkaan vamman tai sairauden kannalta tarvittavia muutoksia. Kustannusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös se, onko asiakkaalle korvattu asunnon muutostöitä nykyiseen asuntoon. Kohtuulliset kustannukset ylittävän osuuden maksaa asiakas itse. Vammaisen muuttaessa kunnasta toiseen tulee lähtökunnan korvata muutostyön kustannukset, jotka tehdään muuton yhteydessä. Asiakkaan tulee hakea palvelua hyvissä ajoin etukäteen lähtökunnasta.

Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat nostolaitteet, hälytyslaitteet tai vastaavat muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet. Kunta voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi. (VpA 12 §)

Asunnon muutostyönä voidaan korvata asuntoon vakiovarusteena kuuluva kodinkone esimerkiksi jääkaappi ja liesi, jos se on muutostyön kannalta välttämätöntä. Koti-irtaimistoa ei korvata. Aluksi on selvitettävä, onko asiakkaalla mahdollisuus saada vammansa tai sairautensa kannalta välttämättömät välineet ja laitteet käyttöönsä muuta kautta, esimerkiksi lääkinnällisestä kuntoutuksesta, KELA:lta tai vakuutusyhtiöltä. Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korjaus- ja huoltokustannukset korvataan kokonaan, jos väline tai laite on annettu asiakkaan käytettäväksi. Välineiden ja laitteiden hankkimisesta korvataan kohtuulliset kustannukset. Muita asuntoon kiinteästi asennettavia välineitä voivat olla mm. turvalaitteet, induktiosilmukka, nostolaitteet ja wc:n lisälaitteet, hissit ja hälytintjärjestelmät.

4.5 Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaisen avun tavoitteet

Henkilökohtainen apu lisää vaikeavammaisen henkilön yhdenvertaisuutta ja itsenäisyyttä sekä parantaa hänen mahdollisuuttaan osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin. Vaikeavammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta pyritään edistämään suhteessa vammattomiin henkilöihin.

Mitä henkilökohtainen apu on ja ketkä siihen ovat oikeutettuja

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä ja toistuvasti tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista (Vammaispalvelulaki 8 §). Henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön välttämättömää avustamista kotona ja kodin ulkopuolella:

- 1) päivittäisissä toimissa
 - 2) työssä ja opiskelussa
 - 3) harrastuksissa
 - 4) yhteiskunnallisessa osallistumisessa
 - 5) sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä
- (Vammaispalvelulaki 8 c §).

Henkilökohtaisen avun tarkoitus on auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia toiveita ja valintojaan edellä mainittuja toimia suorittaessaan. Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa itse. Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen vammaispalvelulain 8 c §:n tarkoitetuista toiminnoista eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla (Vammaispalvelulaki 4 §). Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 1 §:ssä tarkoitetulle henkilölle järjestetään kuitenkin hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti vammaispalvelulain nojalla siltä osin kuin ne ovat hänen palveluntarpeeseensa nähden riittäviä ja sopivia sekä muutoinkin hänen etunsa mukaisia.

Subjekttiivinen oikeus henkilökohtaiseen apuun vaikeavammaiselle henkilölle perustuu vammaispalvelulain 8 §:ään. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen eikä henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein (Vammaispalvelulaki 8§). Tämä tarkoittaa käytännössä tilanteita, joissa henkilö tarvitsee erityisen vaativaa sairaanhoidollista osaamista. Henkilön suuri avun määrä ei kuitenkaan yksin saa olla esteenä henkilökohtaisen avun myöntämiselle. Näissä tilanteissa tulee moniammatillisessa työryhmässä yhteistyössä asiakkaan ja/tai hänen läheisensä kanssa arvioida mm. henkilön laitoshoidon tarve.

Toiminta, johon henkilökohtaista apua voidaan myöntää

Henkilökohtainen apu kohdistuu lain mukaan niihin toimiin, jotka henkilö tekisi itse, mutta ei niistä vamman tai sairauden vuoksi selviä itsenäisesti. Päivittäisillä toimilla tarkoitetaan niitä toimintoja, joita ihmiset elämässään tekevät joko joka päivä tai harvemmin, mutta kuitenkin toistuvasti tietyin aikaväleihin. Päivittäisiä toimia ovat yleisesti elämässä tapahtuvat asiat kuten liikkuminen, pukeutuminen, henkilökohtainen hygienian hoito, vaate- ja ruokahuolto, kodin siisteydestä huolehtiminen, asiointi ja vaikeavammaisen henkilön huollossa tai hoidossa olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen. Esimerkiksi kotihoidon tai palveluasumisen palvelut ovat hoidon ja hoivan osalta ensisijaisia, mikäli henkilön avun tarve painottuu ensisijaisesti perushoitoon tai palvelut ovat hänelle riittäviä ja sopivia vamma tai sairaus huomioon ottaen.

Henkilökohtaista apua myönnetään välttämättömään työntekoon ja opiskeluun. Työ voi perustua työsuhteeseen tai yritystoimintaan. Henkilökohtaisen avustajan myöntämisellä mahdollistetaan ja helpotetaan vammaisen henkilön työntekoa. Opiskelun voi tähdätä tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen, ammattitaidon vahvistamiseen, tai työllistymisen parantamiseen ja lisäksi opiskelu voi olla valmentavaa ja kuntouttavaa. Henkilökohtaista apua voidaan myöntää myös kodin ulkopuolella tapahtuviin harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen. Sosiaalisen

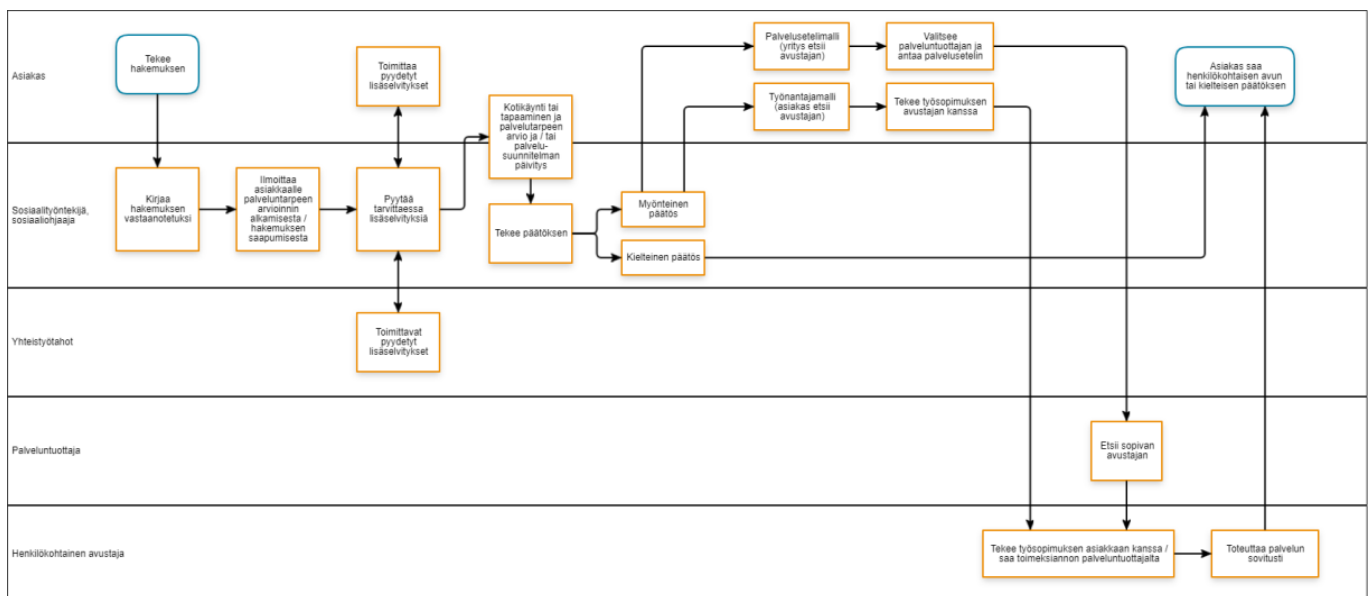
vuorovaikutuksen ylläpitäminen tarkoittaa esimerkiksi mahdollisuutta tavata ystäviä, sukulaisia ja muita ihmisiä.

Henkilökohtaisen avun hakeminen

Henkilökohtaista apua haetaan henkilökohtaisen avun [hakemuslomakkeella](#), joka toimitetaan kaupungin palvelupisteelle tai postitse. Hakemuslomakkeita saa sosiaali- ja terveystieteiden palveluista, kaupungin nettisivuilta ja kaupungin palvelupisteistä.

Avun tarpeen arviointi

Hakijan päivittäisen avun tarve, määrä ja tilanne arvioidaan kokonaisvaltaisesti yhdessä vammaisen henkilön kanssa. Vamma tai sairaus on osoitettava lääkärinlausunnolla (ensisijaisesti B tai C), jota käytetään asiakkaan toimintakykyä arvioitaessa ja päätöstä tehtäessä. Myös muut asiantuntijalausunnot antavat tietoa hänen toimintakyvystään ja avun tarpeesta. Tarvittaessa asiakkaan henkilökohtaisen avun tarpeen arvioimiseksi voidaan käyttää myös palveluntuottajan toteuttamaa arviointijaksoa. Henkilö voi selvittää ilman avuntarvetta tutussa ympäristössä, mutta tarvita apua välttämättä ja toistuvasti kodin ulkopuolella. Elämäntilanteesta tapahtuvat vaihtelut tulee ottaa huomioon. Henkilökohtaisen avun tarvitsijalla tulee olla voimavaroja määrittellä avun sisältö ja toteutustapa. Henkilökohtaisen avun käyttö edellyttää ihmiseltä kykyä tehdä omaan elämään liittyviä valintoja ja päätöksiä sekä kykyä ohjata ja neuvoa avustajaa. Avun tarpeen määrittely ei voi täysin perustua toisen henkilön, kuten esimerkiksi omaisen tai läheisten esittämiin näkemyksiin. Vaikeavammaisten lasten osalta henkilökohtaista apua voidaan myöntää tilanteissa, joissa lapsi muutoin, jos hänellä ei olisi vammaa tai sairautta, kykenisi toimimaan ikätasoon nähden itse. Ensisijaisesti kyse on tällöin kodin ulkopuolella tapahtuvasta toiminnasta. Avustettava tilanne voi olla myös kotona tapahtuvaa harrastustoimintaa. Vanhempien lapselleen antama hoiva ja huolenpito eivät ole vammaispalvelulain tarkoittamaa avustamista eikä sitä toteuteta henkilökohtaisen avun turvin.

Henkilökohtaisen avun prosessi hakemuksesta päätökseen.

Avun määrä

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen sitä välttämättä tarvitsee. Harrastuksia, yhteiskunnallista osallistumista sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä varten apua tulee myöntää vähintään 30 tuntia kuukaudessa. Tuntimäärä voi olla tätä pienempi, jos se riittää turvaamaan välttämättömän avuntarpeen (Vammaispalvelulaki 8 c §). Vaikeavammaisen henkilön oma käsitys avuntarpeen määrästä tulee tällöin eri-

tyisesti ottaa huomioon. Tuntimäärää mitoitettaessa otetaan huomioon palvelusuunnitelmassa määritetty yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan. Palveluasumisen tai asumispalvelujen piirissä oleville vaikeavammaisille henkilöille henkilökohtaista apua voidaan järjestää kodin ulkopuolisiin päivittäisiin toimiin ja vapaa-aikaan 30 tuntia kuukaudessa, ellei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avuntarvetta.

Avun järjestämistapa

Henkilökohtaisen avun järjestämistavoista päätettäessä ja henkilökohtaista apua järjestettäessä kunnan on otettava huomioon vaikeavammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä palvelusuunnitelmassa määritetty yksilöllisen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan. Naantalissa henkilökohtaista apua voidaan järjestää seuraavilla tavoilla:

1) Myöntämällä palvelusetelit, joilla asiakas voi valita henkilökohtaisen avun palveluntuottajan kaupungin hyväksymältä palveluntuottajien listalta

2) Korvaamalla henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset työnantajana toimivalle vaikeavammaiselle henkilölle.

Henkilökohtaisen avun kustannukset

Henkilökohtainen apu on saajalleen maksutonta. Avusta voidaan kuitenkin periä maksu, jos vaikeavammaisen henkilö saa henkilökohtaiseen apuun esimerkiksi tapaturman tai liikennevahingon vuoksi korvausta vakuutuksesta.

Avustajana toimiva henkilö

Vammaisen henkilö valitsee avustajana toimivan henkilön, jonka tulee olla pääsääntöisesti täysi-ikäinen. Vaikeavammaisen henkilön omainen tai läheinen ei voi toimia henkilökohtaisena avustajana, ellei sitä ole erittäin painavista syistä pidettävä avustettavan edun mukaisena. Omaisella tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön puolisoa, sisaruksia, lapsia, vanhempia tai isovanhempia. Läheinen on henkilö, joka asuu samassa taloudessa vaikeavammaisen henkilön kanssa esimerkiksi avopuoliso tai on muutoin lähiyhteisöön kuuluvana jatkuvasti kanssakäymisissä vaikeavammaisen henkilön kanssa arjen tilanteissa. Palvelusuunnitelmassa arvioidaan omaishoidon tuen myöntämisen mahdollisuutta.

Henkilökohtainen avustaja vaikeavammaisen henkilön kuljettajana

1) Kun avustaja on työsuhteessa avustettavaan

Henkilökohtainen avustaja (työntekijä) ja avustettava (työnantaja) selvittävät työn sisällön ja toimenkuvan hyvissä ajoin ennen avustamisen aloittamista. Avustaja ja avustettava sopivat keskenään avustamiseen liittyvästä kuljettamisesta. Avustajalla ei ole velvollisuutta käyttää omaa autoaan avustettavan kuljettamiseen tai ajaa avustettavan autoa. Avustaja voi kuljettaa avustettavaa:

- avustettavan vuokraamalla tai omalla ajoneuvolla
- avustajan vuokraamalla tai omalla ajoneuvolla

Kaikissa tapauksissa ajoneuvon vakuutusturvan tulee olla kunnossa. Liikenteessä henkilövahingot ja vastapuolen esinevahingot korvataan pääsääntöisesti vahingon aiheuttaneen auton liikennevakuutuksesta. On syytä sopia ennalta, miten esimerkiksi liikennevakuutuksen ja/tai vapaaehtoisen autovakuutuksen vähenevät bonukset ja omavastuuosuudet korvataan vahingon sattuessa.

Naantalin kaupunki ei vahinkotapauksessa korvaa autolle aiheutuneita vahinkoja tai maksa vakuutuksen omavastuuta tai bonusmenetyksiä tai muitakaan kuluja.

2) Kun avustajapalvelut hankitaan ostopalveluna yksityiseltä tai julkiselta palveluntuottajalta

Henkilökohtainen avustaja toimii työnantajansa /palveluntuottajan ohjeistuksen mukaan.

5 VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT

Määrärahasidonnaiseen palveluun ja tukitoimeen vammaisella henkilöllä ei ole subjektiivista oikeutta, vaan tukea myönnetään talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Määrärahat tulee mitoittaa tiedossa olevan tarpeen mukaisesti. Yksilölliset päätökset tulee tehdä ottaen huomioon etuuksien saamisen edellytykset ja kunnan talousarvio.

5.1 Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus

Vammaiselle henkilölle annetaan kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta sekä muita tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja. Näitä palveluja voidaan antaa myös vammaisen henkilön lähiomaiselle tai hänestä huolehtivalle taikka muutoin läheiselle henkilölle. (VpL 8 § 1 mom.)

Sopeutumisvalmennus auttaa vammaista henkilöä elämään täysipainoista elämää vammansa kanssa. Kuntoutusohjauksella autetaan vammaista henkilöä hankkimaan ja saamaan yhteiskunnallisia palveluja.

Sopeutumisvalmennus ja kuntoutusohjaus eivät ole jatkuvaluonteisia palvelumuotoja. Yhdessä asiakkaan kanssa asetetaan palvelun tavoitteet ja palvelu myönnetään määräaikaisena. Päätökseen kirjataan palvelukäyntien kokonaismäärä, joihin asiakas on päätöksen mukaan oikeutettu.

Kuntoutusohjaus

Kuntoutusohjauksen päämäärä on asiakkaan aktivoiminen omatoimiseen selviytymiseen. Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen. (VpA 14 §)

Sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennuksen tarkoituksena on opetella elämään vamman tai sairauden kanssa arjessa ja löytää ratkaisuja erilaisiin käytännön haasteisiin. Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa. (VpA 15 §)

Sopeutumisvalmennusta voidaan järjestää asiakkaan ja hänen läheistensä yksilöllisten tarpeiden perusteella. Sopeutumisvalmennusta voidaan antaa esimerkiksi asiakkaan ohella myös puolisolle, vanhemmille ja sisaruksille. Sopeutumisvalmennuksen sisältöä ja toteuttamistapaa ei ole määritelty, vaan asia ratkaistaan asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan.

Ennen sopeutumisvalmennuksen järjestämistä selvitetään mahdolliset ensisijaiset tukimuodot. Mikäli palvelu järjestetään lääkinällisenä kuntoutuksena, ei palveluja myönnetä vammaispalveluna. Vammaispalvelun sopeutumisvalmennuksena ei tueta sellaista toimintaa, joka sisällöltään on loma- ja virkistystoimintaa. Sopeutumisvalmennuksen muotoja voivat olla esimerkiksi viittomakielen tai muun kommunikaatiotaidon opetus, liikkumistaidon opetus, palvelujen käytön opetus tai asumisvalmennus ja -kokeilu.

5.2 Taloudelliset tukitoimet

Vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista sekä ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan (VpL 9§ 1 mom.).

Välineet, koneet ja laitteet

Vammaispalveluna myönnettäviä välineitä, koneita tai laitteita voidaan tarvita liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Kunta voi myös antaa välineitä, koneita ja laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi (VpA 17 §).

Lainsäädäntö ei sinänsä aseta mitään rajoituksia sille minkälainen kone, väline tai laite tulee korvauksen piiriin. Korvattavia välineitä voivat olla harrastuksen mahdollistavat erityisvälineet ja lisävarusteet, kodinkoneet, kommunikaatiomahdollisuuksia lisäävät viestintävälineet sekä liikkumisvälineet.

Korvauksen ulkopuolelle jäävät lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettävät välineet, koneet ja laitteet. Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat välineet, koneet ja laitteet voivat kuitenkin tulla korvattavaksi toissijaisesti, silloin kun vammaisen henkilö ei saa hänelle riittäviä tai sopivia palveluja terveydenhuoltolain tai vakuutus- ja työeläkelaitosten apuvälinepalveluja säätelevän lainsäädännön nojalla.

Vammaisella henkilöllä on oikeus vaihtaa väline uudempaan malliin tai hankkia kokonaan uusi laite. Korvauksen saamisen edellytyksenä kuitenkin on, että aikaisemmin myönnetty väline tai laite ei vastaa enää sairaudesta tai vammasta aiheutuvaa tarvetta, laitteen toimintakyky on vähentynyt tai vamma tai sairaus on edennyt siten, ettei laite enää sovellu siihen tarkoitukseen, mihin se on alun perin myönnetty. Tarpeen muuttuminen tulee hakemuksen yhteydessä aina pystyä osoittamaan. Pelkästään käyttökävyys tai muu vammaan tai sairauteen liittymätön peruste ei oikeuta vaihtolaitteen hankinnan korvaukseen.

Harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat vammasta tai sairaudesta.

Auto

Naantalin sosiaali- ja terveyslautakunta 19.4.2018 antanut vammaispalveluiden ohjeen auton hankkimiseen liittyvistä korvauksista. Ohjeen mukaan autoavustus myönnetään seuraavilla perusteilla:

- Ensisijaisesti sellaiselle vammaiselle henkilölle, jolle auto on välttämätön jokapäiväiseen liikkumiseen tai kuljettamiseen
- Avustuksella tuetaan vammaisen henkilön opiskelua, työssäkäyntiä tai vaikeavammaisen lapsen jokapäiväistä liikkumistarvetta
- Autoavustuspäätös tehdään yksilöllisen harkinnan ja vammaisen henkilön henkilökohtaisten tarpeiden perusteella
- Korvauksen määrä on puolet kohtuuhintaisen auton hankkimisesta aiheutuneista todellisista kustannuksista, mutta kuitenkin enintään 8 000 euroa
- Kustannuksista on vähennetty autoveronpalautus, vanhasta autosta saatava hyvitys ja muut tuet

Avustusta tulee pääsääntöisesti hakea edellisen vuoden syksyllä, jolloin talousarvioon voidaan varata tarpeellinen määräraha. Avustus haetaan kirjallisesti hakemuslomakkeella

Vammaisen henkilön tulee hakemuksessaan selvittää vamman tai sairauden aiheuttama tarve liikkumisvälineeseen sekä tästä tarpeesta aiheutuneiden kustannusten kohtuullisuus. Mikäli vamma tai sairaus edellyttää autoon tehtäviä muutostöitä, näiden muutostöiden välttämättömyys pitää myös selvittää.

5.3 Ylimääräiset vaatekustannukset

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset vaatekustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita (VpA 18 §).

Ylimääräisten vaatekustannusten korvaaminen

Ylimääräisinä vaatekustannuksina korvataan tavanomaisten ja valmiina ostettavien vaatteiden ja vammaisen tarvitsemien erityisvaatteiden kustannusten erotus. Vammaisen henkilön tulee esittää selvitys kustannuksista. Kustannuksista huomioidaan kohtuullinen osa. Mikäli kustannuksista huomioidaan vammaisen esittämää kustannusta pienempi osa, tulee päätöksen perusteluista ilmetä mihin kustannusten kohtuullistaminen on perustunut.

Ylimääräiset vaatekustannukset korvataan yksilöllisen tarveharkinnan perusteella ja tällöin huomioidaan kunkin hakijan erityispiirteet.

Vuodevaatteiden kulumista ei korvata eikä pääsääntöisesti hartian, polvien ja kyynärpäiden lämmittimien hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia.

5.4 Ylimääräiset erityisravintokustannukset

Vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. (VpA 19 §)

Ylimääräisten erityisravintokustannusten korvaaminen

Ylimääräisinä erityisravintokustannuksina korvataan tavanomaisen ruoan ja erityisravinnon kustannusten välinen erotus. Erityisravintokustannusten tulee olla välttämättömiä ja pitkäaikaisia. Hakijan on esitettävä lääkärintodistus, josta käy ilmi erityisravinnon tarve. Pelkkä lääkärin tai muun ammattihenkilön suositus ei ole riittävä. Ennen erityisravintokustannusten korvaamista selvitetään mahdolliset ensisijaiset tukimuodot. Erityisravintokustannuksiin voidaan saada korvausta Kelan vammaistukien, eläkettä saavan hoitotuen ja sairausvakuutuslain perusteella.

Erityisravinnon tarve on arvioitava aina yksittäistapauksessa, eikä yleispätevää luetteloa voida laatia.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että ruokaohjeiden hankkimisesta aiheutuneet kustannukset eivät ole sellaisia kustannuksia, jotka voitaisiin korvata vammaispalvelulain mukaisina erityisravintokustannuksina. Dieettineuvonnasta aiheutuneet kustannukset on katsottu sopeutusvalmennukseksi. Keliakiaa on pidetty lähes yksimielisesti sellaisena sairautena joka oikeutta ylimääräisten erityisravintokustannusten korvaamiseen.

6 SOSIAALIHUOLTOLAIN PERUSTEELLA MYÖNNETTÄVÄT PALVELUT

6.1 Tukihenkilötoiminta

Sosiaalihuoltolain perusteella erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää tukihenkilö lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi. Naantalin vammaispalvelujen työntekijä voi erillisen harkinnan perusteella myöntää usein nuoruusikäiselle vammaispalvelujen asiakkaalle ammatillisen tukihenkilön esimerkiksi asiakkaan sosiaalisten suhteiden, aktiivisen arjen tai itsenäistymisen tukemiseksi. Tukihenkilön työskentelyn tarve ja tavoitteet lähtevät vammaisen asiakkaan yksilöllisestä erityisesti vammaan tai pitkäaikaissairauteen liittyvästä erityistarpeesta.

Ammatillinen tukihenkilö on sosiaali- tai terveysalan asiantuntija, jolla on sosiaali- tai terveysalan tai muu soveltuva koulutus. Ammatillisen tukihenkilön palvelu toteutetaan ostopalveluna yksityisiltä palvelun tuottajilta. Palvelu myönnetään määräajaksi ja palvelulle asetetaan selkeät tavoitteet. Ammatillinen tukihenkilö laatii kuukausittain raportin työskentelystään, johon kirjataan työhön käytetty aika ja kuvaus tapaamisen kulusta. Ammatillinen tukihenkilö lähettää raportin kuukausittain asiakkaan työntekijälle, joka toimittaa raportin asiakkaalle pyynnöstä tai asiakkaan kanssa sovitun käytännön mukaan. Ostopalvelujen käytöstä tulee sopia esimiehen kanssa sekä käyttää ensisijaisesti Turun seudun kilpailutuksen hyväksymiä toimijoita.

6.2 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua. Kotipalvelu on yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista ja perheen omien voimavarojen vahvistamista. Tämä tapahtuu opastamalla perhettä lasten ja kodinhoidossa sekä vahvistamalla arjen taitoja. Kotipalvelu on perheen avustamista jokapäiväiseen elämään liittyvissä tehtävissä ja toiminnoissa, mitkä voivat liittyä hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon,

lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin tai konkreettiseen auttamiseen kotitöissä. Kotipalvelua ei myönnetä vanhemman työssäkäynnin tai opiskelun perusteella. Lapsiperheiden kotipalvelu ei ole siivouspalvelua, mutta se voi olla kodinhoidollisissa töissä avustamista.

Lapsiperheiden kotipalvelun hakemukset käsitellään ensisijaisesti perhepalveluissa, jossa lapsiperheiden kotipalvelun koordinoinnista vastaa vastaava perheohjaaja. Jos lapsiperheiden kotipalvelun tarve liittyy kiinteästi lapsen vammaisuuteen tai pitkäaikaissairauteen, palvelun myöntää vammaispalvelujen työntekijä. Tällöinkin on kuitenkin asianmukaista konsultoida vastaavaa perheohjaajaa. Lapsiperheiden kotipalvelu toteutetaan joko Naantalın sosiaalipalvelujen omana työnä tai ostopalveluna. Ostopalvelujen käytöstä tulee sopia esimiehen kanssa sekä käyttää ensisijaisesti Turun seudun kilpailutuksen hyväksymiä toimijoita.

6.3. Kuljetuspalvelu

Esteetön ja toimiva joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne on ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen. Sosiaalihuoltolain mukaista liikkumista tukevaa palvelua myönnetään pääasiassa pienituloisille henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn takia ja jotka tarvitsevat palvelua asioimiseen tai muun jokapäiväiseen elämään kuuluvan tarpeen vuoksi. Matkoja myönnettäessä otetaan huomioon omaisten mahdollisuudet auttaa kuljetuksessa.

Kuljetuspalvelua myönnetään enintään 8 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Kaksi yhdensuuntaista matkoista voi ulottua Naantalın rajojen ulkopuolelle Raisioon, Turkuun tai Maskuun. Kuljetuspalvelua ei myönnetä lääkäri-, kuntoutus- ja terveydenhuollon matkoihin, joihin voi saada Kelan korvausta sairausvakuutuslain mukaisesti. Päiväkoti- ja peruskoulumatkat eivät myöskään kuulu kuljetuspalvelun piiriin. Jos tuen hakija on vammautunut liikenne- tai työtaturmassa, korvaus haetaan vakuutusyhtiöstä. Palvelu myönnetään siihen varatun määrärahan puitteissa.

Sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetuspalvelun omavastuuosuus vahvistetaan sosiaali- ja terveystalokunnassa (matkahuollon linja-autotaksan määrä). Sosiaali- ja terveystalokunta määrittää vuosittain ohjeellisen bruttotulorajan kuljetuspalvelun saamiselle. Vuonna 2021 ohjeellinen bruttotuloraja on yksin asuvalla 1500 €/ ja kahden hengen taloudelle 2500 €/kk.

6.4. Siivouspalvelu

Naantalın vammaispalvelut voi erityisellä harkinnalla myöntää siivouspalvelua sosiaalihuoltolain perusteella palvelusetelinä. Siivouspalvelun myöntämisen perusteena on aina henkilön merkittävä toimintakyvyn rajoite, jonka vuoksi asiakkaan ei ole mahdollista huolehtia siivouksesta itse, eikä tämä mahdollistu muun perhekunnan jäsenen toimesta. Vuonna 2021 ohjeellinen bruttotuloraja on yksin asuvalla 1 100 €/kk ja pariskunnalla 1 500 €/kk.

Lähteet

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>)

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>)

Sosiaalihuoltolaki (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>)

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>)

Vammaispalvelujen käsikirja (<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja>)

Naantalin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirjat

Ohjeen koonneet:

perhepalvelujen päällikkö Liisa Hankavuori	sosiaalityöntekijä Laura Järvi
vt. sosiaalityöntekijä Marja Nurminen	avohuollon ohjaaja Mervi Dahlin
sosiaaliohjaaja Tiina Kuosmanen	sosiaalilakimies Katja Koski